

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

De moord op Piet v.d. Valk.

Door Toon van de Wetering

Publicatie "De Wanmeule" nummer 21

Juli 2001

De drie moorden in Zwartsluis op 8 oktober 1944.

De gedenksteen op het St. Agathaplein vermeldt de namen van de omgekomen mannen in dienst van het vaderland, uit onze gemeente. Hier staat de naam van Piet v.d. Valk ook op vermeld. Een jaar of zeven geleden kreeg ik daar meer aandacht voor en ging voorzichtig een onderzoekje starten. En dan gebeurt het opeens, na ongeveer vier jaar (1998), dat je een verzoek krijgt uit Zwartsluis of er een gedenksteen staat in

de gemeente Boekel met de naam van P. v.d. Valk erop vermeld, zo ja, of ik dan bereid was om er een foto van te maken en naar deze persoon op te sturen. De foto werd genomen, opgestuurd en het begin is er. De telefoon doet dan uitkomst en de rapporten uit Zwartsluis werden opgestuurd, met het verhaal van wat er gebeurd was daar, en de bal gaat rollen. Op de Heemkamer kreeg ik te horen dat een zus van Piet (Tonnie) in België woonde, dus die geschreven over het wel en wee, voor zover mogelijk. Je moet de gevoelens van de mensen niet onderschatten, ook niet na 55 jaren. Er werden brieven uitgewisseld, de rapporten werden opgestuurd, zodat er misschien ook nog enkele vragen voor de familie beantwoord worden. In dit verhaal komt ook de naam van Gerard Bouwmans voor uit Uden die ook op dezelfde dag is vermoord. Met een broer van Gerard Bouwmans (Harrie) heb ik gesproken en ook die familie heb ik de rapporten gegeven zodat ook voor die

mensen misschien nog enkele vragen beantwoord worden. Weer via andere mensen krijg je dan andere informatie, totdat je er een verhaal van kan maken dat op al deze gegevens is gebaseerd. Het precieze verhaal zal nooit bekend worden, daar de drie getuigen werden vermoord. Boekel was al enkele dagen bevrijd, toen deze laffe moord op drie jonge mannen, in Zwartsluis (bij Zwolle), werd begaan. Boven de rivieren was Nederland nog steeds bezet door de Duitsers. Piet v.d. Valk (geboren 28 maart 1920) was bij de Marechaussee als wachtmeester en woonde op "Burgt C 133" in Boekel. Het was bij de Marechaussee zo geregeld, dat je niet langer dan \pm 6 maanden op een zelfde plaats was gestationeerd, als alles normaal verliep. Dit, om te voorkomen dat men vertrouwd raakte met de plaatselijke bevolking.

Kaal geknipt.

Piet v.d. Valk is op de volgende plaatsen gestationeerd geweest i.v.m. deze regeling;

- Op 29 nov. 1940 geplaatst in Susteren.
- Op 18 juni 1941 geplaatst in Uden.
- Op 09 juni 1942 geplaatst in Zeven bergen.
- Op 16 feb. 1943 geplaatst in Etten-Leur.
- Op 15 april 1943 geplaatst in Best.
- Op 03 feb. 1944 geplaatst in Helmond in de Molenstraat.
- Op 16 mei 1944 geplaatst in Helmond in de Hemelrijkstraat.

In Helmond waren twee kazernes waar hij achtereenvolgend is geplaatst. (In de Molenstraat is tegenwoordig het gemeentearchief van Helmond gevestigd)

Om een klein beetje inzicht te krijgen van wat er gebeurd is, beginnen we in Augustus 1944. In de Hemelrijkstraat in Helmond was het in 1944 dat Piet v.d. Valk een kennis (die onbekend wenst te blijven) van hem uit de gevangenis laat ontsnappen. Maar Piet en zijn kennis werden gesnapt en beiden worden gevangen genomen. Deze kennis van Piet zat gevangen, daar de Duitsers een radio gevonden hadden bij hem in huis. Na hun gevangenneming en verhoor, werden ze beiden naar kamp Vught gebracht. Piet en de kennis zijn later naar het kamp in Amersfoort gebracht. In Amersfoort is Piet kaal geknipt en Foto: Piet v.d. Valk als marechaussee. moest hij werken in de radioafdeling. Toen de Duitsers terugtrokken namen ze gevangenen mee, onder wie Piet v.d. Valk en Gerard Bouwmans uit Uden. De kennis van Piet werd ontslagen uit gevangenschap en mocht naar huis. Hij heeft Piet nog kunnen groeten op het station van Amersfoort.

Dit is in het kort van wat er gebeurd is. Daar de kennis van Piet v.d. Valk er niet meer over kan praten (wat we overigens moeten respecteren), is er niet meer bekend. Van de anderen, die in dit verhaal voorkomen, is via hun familie of rapporten het verhaal naar voren gekomen.

Gerardus Hendricus Bouwmans uit Uden, (geboren te Veghel, op 27 maart 1927) was werkzaam op het kantoor waar de distributiebescheiden e.d. werden uitgereikt, naast het gemeentehuis in Uden. Ook deed hij illegaal werk, het meewerken aan vervalsen en verstrekken van persoonsbewijzen e.d. "Na de oorlog vertel ik je wel wat ik doe", heeft hij eens tegen zijn broer Harrie gezegd. Hij is in Duitsland tewerk gesteld geweest, waar of wat is niet bekend, maar ook daar heeft hij zich met de illegaliteit bezig gehouden.

Gerard Bouwmans werd eind augustus 1944 in Uden gearresteerd, door de Rijksduitser Joseph Alois Ruppert, toen hij uit de kerk kwam. Dit omdat hij niet terug was gegaan naar Duitsland. Ook kan het te maken hebben gehad met zijn illegaal werk of beiden. Gerard Bouwmans zou in de oorlog verkering hebben gehad met een meisje uit Boekel maar met wie is niet bekend. Bij zijn vervoer naar kamp Amersfoort heeft hij kans gezien op het station van Vught aan iemand een briefje mee te geven, die dat briefje via een omweg, bij zijn ouders in Uden wist te krijgen, waar ongeveer opstond: "Als ik maar in Amersfoort kom, dan kom ik er wel uit, ik ken daar iemand".

Nico Huiberts (geboren te Beemster, op 8 juni 1921) werd na een razzia op 25 aug. 1944 gevangen genomen in Beemster. Hij was in opleiding voor kandidaat-notaris en kort voor zijn eindexamen. De Duitsers waren op zoek naar mannen om te werken in Duitsland. Na eerst in Alkmaar gevangen te hebben gezeten, komt hij ook in kamp Amersfoort terecht. Alle drie moesten ze voor de Duitsers werken aan de IJssellinie. Bij een vervoer van de gevangenen zijn deze drie ontsnapt in de omgeving van Zwolle en hebben zich enkele dagen schuil kunnen houden. De Duitsers komen ze toch weer op het spoor. Volgens de plaatselijke bevolking liepen ze huis in en huis uit en gingen verschrikkelijk te keer, maar niemand durfde ze bij te staan of onderdak te geven.

Ze werden uiteindelijk gevangen genomen in het Staphorsterveld bij Zwartsluis op zondag 8 oktober 1944. Na een kort verhoor door de gevreesde Grüne Polizei aan het Groot Langeland, in Zwartsluis, werden ze met grote snelheid naar de vuilnisbelt aan de Conradweg gebracht. Waar ze zonder rechtspraak, zonder enig pardon, werden dood geschoten om 16.00 uur. Hierbij was aanwezig de NSB'er Jacob de Jonge. De drie harde schoten klonken op die stille zondagmiddag over Zwartsluis heen en werden door velen gehoord. Jan van der Horst, die in de nabijheid van de Conradweg woonde, kreeg opdracht van de Duitsers om de drie slachtoffers naar de begraafplaats te brengen. Hij deed dit met paard en (platte) boerenwagen. Hij moest met die wagen door de dichtbevolkte Nieuwesluis en het centrum van Zwartsluis rijden. Een droeve tocht, die diepe indruk maakte op de bevolking. Op de begraafplaats aan de Singel werden de stoffelijke resten begraven, ongekist, in een strobed. Bij deze begrafenis was naast doodgraver Van de Woude ook iemand van de politie aanwezig. Dit was een droevige dag in Zwartsluis die velen zeer diep heeft aangegrepen. Na de oorlog zijn de drie mannen weer opgegraven en na gekist te zijn naar hun voormalige woonplaatsen gebracht. Maar doordat er kort na de oorlog bijna geen vervoersmogelijkheden zijn, gaf dit nogal wat problemen.

Burgemeester de Koning van Zwartsluis schrijft op 29 juni 1945 aan de postcommandant der Kon. Marechaussee van Boekel, P.C. v.d. Leijgraaf;

"Hierbij deel ik u mede, dat op 8 oktober 1944 in deze gemeente door de Duitsers is gefusilleerd, Piet van de Valk, Marechaussee te Boekel. Voornoemde Van de Valk ligt alhier begraven op de algemene begraafplaats. Enige kledingstukken, gemerkt met de naam 'Van de Valk' zijn nog hier aanwezig. Een kist, waarin de stoffelijke resten kunnen worden geborgen, is reeds gemaakt. Gaarne wilde ik van u vernemen of het stoffelijk overschot van genoemde Van de Valk wordt opgehaald. Hiermede moet de meeste spoed worden betracht. De burgemeester van Zwartsluis ".

Eind juni 1945 zijn Gerardus Hendricus Bouwmans en Johannes Nicolaas Huiberts al naar Uden en Beemster vervoerd. Gerard Bouwmans is door zijn broer Harrie in Zwartsluis opgehaald met een legerauto van de stoottroepen, die onder commando stond van een zekere Harrie v.d. Elzen. (Veel van hen die in het verzet hebben gezeten waren nu bij de stoottroepen aangesloten) In deze auto was plaats genoeg om eventueel ook Piet v.d. Valk mee terug te nemen naar Boekel, maar de commandant Harrie v.d. Elzen zei dat hij hem niet mocht meenemen volgens zijn opdracht. De stoffelijke resten van Piet v.d. Valk blijven in Zwartsluis achter. Op maandag 2 juli 1945 is Gerardus Bouwmans herbegraven te Uden en op 6 mei 1965 voor de 3e maal begraven op de Ere Begraafplaats in Loenen.

Kist besteld.

De postcommandant te Boekel, Piet v.d. Leijgraaf, schrijft op 3 juli 1945 aan burgemeester de Koning van Zwartsluis;

"In antwoord op uw schrijven d.d. 29 juni 1945, betreffende afhalen van de stoffelijke resten van v.d. Valk, moge ik u beleefd het volgende berichten. De vele moeilijkheden die het afhalen met zich mee brengen hebben de vader van Piet v.d. Valk doen besluiten voorlopig van het afhalen af te zien. Gaarne zou hij echter in het bezit komen van de kleding van diens zoon en verzoekt beleefd toezending hiervan. Hij verklaart zich volgaarne bereid de door u voldane kosten te restitueren".

Burgemeester de Koning van Zwartsluis reageert verwonderd op deze brief, hij schrijft op 11 juli 1945 aan postcommandant P. v.d. Leijgraaf van Boekel.

"Niet zonder enige verwondering nam ik kennis van de inhoud van uw schrijven d.d. 3 dezer, betrekking hebbende op het terzijde vermelde onderwerp. De gang van zaken is n.l. als volgt. Verwanten of vrienden van wijlen Piet v.d. Valk zijn hier geweest en hebben medegedeeld dat de stoffelijke resten zouden worden vervoerd, teneinde in Boekel te worden herbegraven. Bij deze gelegenheid hebben zij tevens een kist besteld, deze kist is gemaakt. De stoffelijke resten van wijlen Piet v.d. Valk zijn tegelijk met de stoffelijke resten van Gerard Bouwmans opgegraven en gekist. Vervoersmoeilijkheden zouden in het geheel niet hebben bestaan, wanneer de stoffelijke resten tegelijk met die van Gerard Bouwmans naar de ouders was vervoerd. In deze auto was ruimschoots plaats voor de twee kisten met stoffelijke resten. De begeleider deelde mij echter mede, dat hij de kist van Piet v.d. Valk niet mocht meenemen. De stoffelijke resten staan nu gekist en wacht op vervoer. Thans deel ik u mede, dat er geen vervoersgelegenheid is. Na een verbod van u om deze kist met een wagen, waarin plaats was, te vervoeren is mij deze mededeling niet duidelijk. De thans bestaande toestand moet spoedig beëindigd worden. Wanneer de stoffelijke resten niet zeer spoedig opgehaald worden, zal ik de kist normaal moet en laten begraven. Later opgraven zal dan niet meer mogelijk zijn, omdat de kist natuurlijk ook zeer spoedig aangetast wordt in het grondwater. Binnen 2 weken na dagtekening van dit schrijven bestaat nog de gelegenheid de kist te vervoeren. Daarna zal tot begraving worden overgegaan. De kosten van de kist bedragen Hfl 150,-. De kosten van het opgraven breng ik niet in rekening.

De burgemeester van Zwartsluis".

Op 3 augustus 1945 schrijft de wachtmeester der Kon. Marechaussee van Zwartsluis, A.P. Breure, een rapport aan burgemeester de Koning van Zwartsluis.

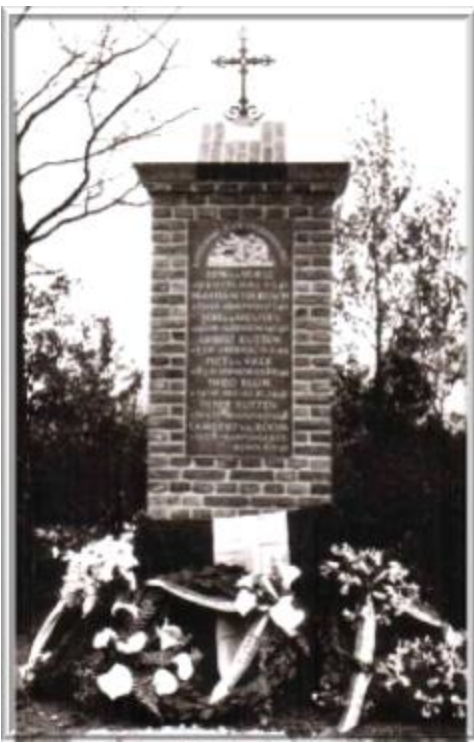
"Op 3 augustus 1945, te ± 10.00 uur, heb ik Adriaan Pieter Breure, mij begeven naar de begraafplaats te Zwartsluis, teneinde aldaar tegenwoordig te zijn bij de opgraving van het stoffelijk overschot van Petrus van de Valk, geboren te Boekel 28 maart 1920, in leven wachtmeester der gemeente politie te Helmond. Voornoemde Van de Valk werd op 8 oktober 1944 door de Duitsers te Zwartsluis doodgeschoten. De opgraving van dit stoffelijk overschot gebeurde door enige gemeentewerklieden onder toezicht van de gemeente-opzichter, de heer Theodoor Meppelink, wonende alhier Sportlaan 230. Bij deze opgraving waren verder nog aanwezig Adrianus van de Valk en Antonia Kessel, ouders van de vermoorde, wonende te Boekel NB. Burg C 133. Het stoffelijk overschot van Petrus van de Valk, dat zich reeds in een gesloten kist bevond, is na de opgraving, zonder dat de kist is geopend, per vrachtauto naar de woonplaats der ouders vervoerd.

De wachtmeester A.P. Breure".

Jan Maas uit Venhorst, die een vrachtwagen bezat, is op 3 augustus 1945 met de ouders van Piet van der Valk naar Zwartsluis gereden en heeft daar de kist met stoffelijke resten opgehaald. De ouders mochten Piet niet zien en dat was verschrikkelijk voor hen. Piet v.d. Valk is in augustus 1945 in Boekel herbegraven. De naaste familie van Piet v.d. Valk heeft nooit met zekerheid geweten of Piet het wel werkelijk was die ze in Boekel begraven hebben. Na 30 jaar wordt een graf in Boekel geruimd, dus ook het graf van Piet v.d. Valk zou geruimd worden na die tijd. Maar Piet werd voor de derde maal begraven, hij rust nu op de Ere-Begraafplaats in Loenen. Hierdoor werd de vraag beantwoord wie er werkelijk begraven was; men vond twee ringen en een horloge die aan Piet hebben toebehoord bij het opgraven in Boekel.

Met dank aan:

Mevrouw Tonnie van Kessel - van de Valk, België. Dhr. Harrie Bouwmans, Uden. Stadsarchief Helmond. Dhr. Dirk Driessen, Zwartsluis. RIOD Amsterdam, ref. 39300525.AVB, brief van Dhr. D. Driessen. Brief van dhr. PH. Huibers, Zeewolde 2 jan. 1998, aan Dhr. D. Driessen. Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel", Boekel. Brief van dhr. Gerrit Gerrits Nistelrode 2 juli 1945, aan fam. Bouwmans.

Het oorlogsmonument ter nagedachtenis aan de gevallen uit Boekel in de tweede wereldoorlog. Dit monument heeft lang gestaan aan de Rutger van Herpenstraat waar nu het kruis staat. Nu is het geplaatst op het St. Agathaplein.

de tekst en de namen: "**Dood waar is uw overwinning**"

Ben v.d. Vorle	geb. 13-09-1912 overleden te Tilburg	11-05-1940,
Martien Tiebosch	geb. 25-01-1906 overleden te Rhenen	12-05-1940,
Joh. vd Heuvel	geb. 14-12-1910 overleden te Leersum	14-05-1940,
Christ Rutten	geb. 03-03-1910 overleden te Boekel	06-09-1944,
Piet v.d. Valk	geb. 28-03-1920 overleden te Zwartsluis	08-10-1944,
Theo Blum	geb. 24-01-1918 overleden te Wesel	03-04-1945,
Peter Rutten	geb. 20-09-1927 overleden te Batavia	13-12-1948,
Lambert v.d. Boom	geb. 19-05-1928 overleden te Kampongojetis midden Java	20-01-1949.